

Enhörningen

*Enhörningens webbnovell 18
publicerad på www.enhorningen.net 9.12.2013*

En färd till Jupiter -el-el-

Jag lemnade mitt logis vid Lilla Långgatan, gaf nyckeln åt hushållerskan och gick att taga ut pass på utrikes ort.

- Hvart ämnar herrn sig? frågade en tjänsteman embetsmässigt, utan att se upp från sina folianter.

- Till Jupiter, svarade jag. Jag tänker emigrera. Enbetsmannen började studera Nordamerikas karta.

- Hvartåt ligger orten?

- Rätt upp från Filadelfia.

- Jaha, jaha, mumlade han om en stund, då han trodde mig öfvertygad om att han funnit stället.

Sedan jag betalt hans rättslärd kråkfötter, uppgjorde jag mitt testamente, gaf mig en elektrisk stöt och försvann som en komet i rymden.

Klockan fyra tiden passerade jag ett åskmoln. På ena kanten lågo några blixtrar i form af större berdani-patroner med viggas i ändan, och jag annekterade ett par sådana, ifall myndigheterna här kunde behöfva dem mot doktor Wicksell, frälsningssoldaterna, frihetsandan och andra farliga fiender.

Några timmar rastade jag andra dagen på månen hos seleniterna, bleka gubbar i silfverpantalonger, derifrån jag var i tillfälle att iakttaga en jordförmörkelse.

Förmörkelsen, som naturligtvis var partiell, sträckte sig blott öfver en del af Asien och Ryssland.

Månen är nemligen för liten att kunna fördunkla hela vår sfer.

För öfrigt var der mycket enformigt och ödsligt, hvarför jag så snart som möjligt reste min väg och hamnade inom kort vid min bestämmelseort.

Det var först med stor svårighet jag kunde göra mig observerad, ty jag var så fatalt liten i bredd med herrar jupiterianer. Än värre var det att kunna gå, ty lufttrycket var grufligt, hvilket är naturligt på ett klot, bredvid hvilket vår jord skulle ta sig ut som en flugprick på en perspektivspegel.

Emellertid fattade jag mod, hoppade upp på fotsteget af en droska och följde med några mil, tills vi kommo till närmaste hotell. Inkommen dit, ropade jag efter en sexa så mycket lungorna medgäfvos, men då ingen hörde mig, klef jag egenmäktigt upp på ett smörgåsbord. En ofantlig buffetfröken slog för tillfället i en måltidssup nitti dubbelt renadt på några kannor, som en herreman tömde i ett drag och åt tre alnar korf som tilltugg.

Då jag blifvit ensam, trefvade jag kring mellan tallrikarne, gick ett par gånger villse bland rätterna och skar mig då och då en bit färskt med

pennknifven. En lifsfarlig envig hade jag dessutom med en fruktansvärd ostmask, som anföll min person. Jag dref honom dock efter en hårdnackad kamp tillbaka i osten, men insomnade, utmattad af ansträngning i skuggan af en rädis, som fallit från assietten.

Då jag kvicknade vid, gick jag ut att få frisk luft, ty jag var bra oredig. En kvacksalfvare hittade mig på gatan bakom en kork, grep tag i mig och frågade, om jag ville bli större, det kostade bara en mark finskt.

Det ville jag visst och betalte i glädjen på förhand.

En sekund, och min förra längd ökades med sex alnar och en tvärhand.

- Kan jag få för 50 penni till!

Han tog mot slanten och jag hisnade, då jag såg ned mot marken.

Nu kunde jag föra bud.

Väl var jag en bland ortens kortaste karlar, men jag hade hållning och takt, sen jag var på Kärsämäki i världen.

Snart hade jag orienterat mig i staden, vunnit ganska framstående bekantskaper och om par dagar fick jag till och med audiens hos kungen.

Det var icke så praktfullt på hofvet som jag föreställt mig, och kungens

privatvåning lär vara mycket enkel. Han har icke heller mer än sjutti mark i månaden, fria rum, bränsle och tvätt, ty socialisterna ha prutat med honom i det allra närmaste.

Sitt majestät hade han bibehållit ändå. Han var nemligen en mäktig stor man med stort hufvud, lång näsa och långa öron. Långa armar hade han också som kronan skall hafva. På fingrarna kom jag ej att ge akt. Men han var puckelryggig. Han bar på ett bihang, en miniatyr af vårt Aavasaksa, der den kungliga nådens solsken lyste både dag och natt. Han påstod detta vara alt koncentreradt ovet, som folk sagt på hans rygg – – –

Majestätet satt i sin fulla skrud med kronan på hufvudet och sigillet i handen. Man räckte honom just en skrift, som afhandlade en mobilisering i hans paradgarde. Desse herrar skulle härefter endast få fria uniformer, stryk och mat. Kungen tryckte sigillet under sitt namn, och följden häraf var att alla de förnäme pretendenter, som inlemnat ansökningar till vakanta platser vid gardet, återtogo sina papper och beslöto att börja arbeta. Man såg att konungen här var den verkställande makten.

Kring tronen var samladtett hof af konstnärer och lärde, och tresectio anguli var ett bland de första problemen i "Lärobok i geometri för nybegynnare". Man frågade mig i medlidsam ton, om icke vi på jorden ens hunnit så långt att vi uppfunnit ett perpetuum mobile.

– Visserligen, svarade jag, för att åtminstone genom en sofism rädda vårt anseende. Far min har konstruerat en dylik fundering, som redan har gått omkring trettio år.

Hans majestät gjorde sig mycket noga underrättad om våra viktigaste kulturförhållanden, och jag upplyste honom om alt det mest framstående jag kom i hog, såsom att vi ha spårväg i Åbo ända till postkontoret m.m. och snart tog audiensen slut.

Eftersom jag var stadd på studieresa, gick jag att taga reda på främlingarnes öfriga institutioner. Jag frågade efter en ciceron, som vore villig att visa mig kasernerna och berätta något om folkens strategiska utveckling. Till min stora förvåning bad man mig i detta fall studera gamla tidens historieskrifvare, ty militärväsendet hade här framskridit till det beaktansvärda

målet – förintelsen. Råkade tvenne regenter i gräl, behöfde man icke stå och målskjuta på en skara oskyldigt folk, utan man lät kungarne sitta på gränsen och lugga hvarandra tills endera tröttnade och önskade fred på billiga vilkor. Tvistigheter stater emellan för öfrigt afgjordes af en universal-kongress, som hade sitt säte i nordpolen, för att undvika att medlemmarne skulle bli heta och begå öfverdrifter.

I kvinnofrågan hade man gjort stora framsteg. Mycket ofta sågos unga ladies i länsmansmössor resa kring bygden på utmätningar, och svartklädda matronor stå i predikstolen och knyta näfven åt församlingen. Kvinnans rätt att sjelf framföra sina fririer hade äfven vunnit fullständigt burskap, och tillochmed jag hade den äran att erhålla ett anbud af en grefvinna Pettersköld. Jag gaf också mitt blyga ja och föll berusad af sällhet i hennes armar, men vid första slaget af hennes hjerta erhöj jag en sådan förb-d kontusion att jag gjorde en halsbrytande kullerbytta, hvilket vålade att jag nästa ögonblick slog upp med grefvinnan.

Hvad beträffar religionssekter och trosbekännelser på planeten, gjorde jag också i förbifarten några frågor, men vågar icke redogöra för hvad man svarade mig härpå. Muhamed påstods bland annat hafva varit der en gång, men icke haft någon prestige. Då jag ville veta, om de hyste några farhågor för en viss gammal horngubbe med bockfot, kom det en läkare ur hopen och kände mig på pulsen, och på hans betänksamma uppsyn antog jag det vara säkrast att så snart som möjligt dra mig ur spelet, ty han sade sig vara specialist i hjernåkommor, och att bli inspärrad på ett dårhus har alltid utgjort min största förskräckelse.

Med första balong reste jag till ett observatorium och fick der det oändligt dyrbara nöjet att titta i ett teleskop. På så många miljoner mil från jorden var det icke under, om man kunde se bra långt inåt evigheten från Jupiter, der det fans tuber, hvars okular voro större än hela Sastmola, hvilket ändå räknar sig vara hin håken så stort.

Ena märkvärdigheten efter den andra dök upp för mina häpnadssjälspeglar.

Här såg jag skepnader med mån-sken kring hufvudet, och blev djupt gripnen vid tanken på helgon; der

undersköna flickungar och snutfagra pojkar med vingar i nacken, dem jag antog vara englar, och desse voro på ett rasande bestyr med att ombesörja sittplatser åt de otaliga skaror resande, som ständigt anlände. Och dessa i sin tur voro alltid tvungne att framvisa något, antagligen någon biljett eller orlofsedel, för en gammal gråskäggig portier med två väldiga nycklar. Der var med andra ord tusen tals saker, som jag ej gitter omnämna, ty ingen skulle tro mig.

Det trefligaste af alt var ändå att rigta synröret mot den gamla syndiga jorden och betrakta dess kokande gång. Och så föll min blick på det hemtrefliga Åbo. Det vimlade der af ångbåtar och lokomotiver, hvilka likt salamandrar uppehölls af eld, butiker öfver alt, hvilka åter idkade sin rörelse med penningen som drifkraft, sanning och lögn, hvilka gingo på samma bete liksom sagotidens ulfvar och lam, artistiska tungor, som öfvade sig i snabbmåleri på nästans rykte och många andra rackerier, på hvilka endast menniskan "skapelsens krona" eger monopol. Jag riktigt kände mig rörd af detta panorama och utgöt i känslan af min tillfälliga storhet en tio skålpunds tår, hvilken antingen genom försynens skickelse eller i följd af jordens rotation nedföll i den vemodigt snusbruna Aura å.

Ångfartyget "Finland" ringde för andra gången, jag rände hals öfver huvud till elektriska centralstationen, fick tillbaka min förra längd och för inköpspris några hundratusen knops fart, och hann just ombord förrän man tog in landgången.

– Framåt! signalerade den trefvligaste bland kaptener, och så bar det af till H:fors att lemna mundtlig redogörelse öfver resan till Hufvudstadsbladet, för hvilket jag rest dit upp i egenskap af korrespondent. 🐉

Om novellen

En färd till Jupiter av signaturen **-el-el-** (**Axel Fogelholm**) 1886 & 1890. Novellen publicerades ursprungligen i *Åbo Tidning* 7.8.1886 och några dagar senare i *Östra Finland* 9.8.1886. Den av *Enhörningen* återpublicerade versionen kommer från Fogelholms bok *Sura och glada miner – skizzer af -el-el-* som utgavs 1890 i Åbo.

Den äldre versionen av novellen är lite kortare och saknar t.ex. stycket om kvinnofrågan.

Axel Fogelholm (1859–1894) arbetade som redaktör för flera tidningar och grundade år 1885 tidningen *Vestra Finland*. En del av hans texter finns samlade i böckerna *Fingeröfningar på Lyra* (1881) och *Sura och glada miner – skizzer af -el-el-* (1890). Den senare innehåller sf-novellerna *Huru man kan bli näsbränd nästa sekel* och *En färd till Jupiter*.

Vill du kommentera novellen kan du skicka e-post till enhorningen@enhorningen.net.

Länkar

- Novellen *En färd till Jupiter* i *Åbo Tidning* i Nationalbibliotekets digitalarkiv; genom webbsidan går tidningen också att ladda ner i sin helhet som pdf-fil: http://digi.lib.helsinki.fi/sanomalehti/secure/showPage.html?action=page&type=lq&conversationId=1&id=86168&pageFrame_currPage=3
- Novellen *En färd till Jupiter* i *Östra Finland* i Nationalbibliotekets digitalarkiv; genom webbsidan går tidningen också att ladda ner i sin helhet som pdf-fil: http://digi.lib.helsinki.fi/sanomalehti/secure/showPage.html?action=page&type=lq&conversationId=2&id=487204&pageFrame_currPage=3
- Novellen *Huru man kan bli näsbränd nästa sekel* återpublicerad i *Enhörningen*: http://www.enhorningen.net/Noveller.shtml#Novell_11
- Mer information om Axel Fogelholms noveller och andra gamla finländska science fictionberättelser hittar du i **Jari Koponens** och **Vesa Sisättös** bok *Aivopeili – Autonomian ajan tietekirjallisuutta* (Avain, 2011; ISBN978-951-692-898-5); på svenska skulle titeln vara "Hjärnspegeln – Science fiction från autonomins tid". Boken innehåller en bibliografi över science fiction publicerad i Finland mellan åren 1803–1917, två artiklar över ämnet samt 17 gamla noveller: <http://avain.net/julkaisut/tietokirjat/aivopeili-autonomian-ajan-tietekirjallisuutta.html>

